

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آتش عشق «رابطه انسان با خدا»
به روایت ریچارد رول و احمد غزالی

فاطمه سادات فرجی

کارشناس ارشد ادیان و عرفان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

انتشارات موشناخت

سرشناسه	: فرجی، فاطمه سادات، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: آتش عشق «رابطه انسان با خدا» به روایت ریچارد رول و احمد غزالی / فاطمه سادات فرجی؛ ویراستار اکرم امانی.
مشخصات نشر	: تهران: نو شناخت، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۸ ص.
شابک	: 978-964-8366-35-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه ص. [۲۰۵]-۲۰۹.
موضوع	: غزالی، احمد بن محمد، -- ۵۲۰ق. — دیدگاه درباره خداجویی
موضوع	: Ghazzālī -- Views on desire of God
موضوع	: رول، ریچارد، ۱۲۹۰-۱۳۴۹م. — دیدگاه درباره خداجویی
موضوع	: Rolle, Richard, 1290?-1349 -- Views on desire for God
موضوع	: خداجویی
	: Desire for God
	: خدا (اسلام)
	: God (Islam)
	: خدا (مسیحیت)
	: God (Christianity)
	: اسلام و مسیحیت — مطالعات تطبیقی
	: Islam -- Relations -- Christianity-- Comparative studies
رده بندی کنگره	: ۶۱۱ BBR
رده بندی دیویی	: ۱۸۹/۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۶۸۱۷۴۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

آتش عشق «رابطه انسان با خدا به روایت ریچارد رول و احمد غزالی»

فاطمه سادات فرجی

کارشناس ارشد ادیان و عرفان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

ویراستار فنی: اکرم امانی

صفحه آرا: مریم نطقی طاهری

ناظر ویراستار و صفحه آرا: لعیا هاشمی اقدم

ناشر: انتشارات نو شناخت

چاپ نخست: پاییز ۱۴۰۰

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: تومان

حق چاپ و نشر محفوظ است.

انتشارات نو شناخت

۰۹۲۲۱۵۰۸۷۳۴

۰۹۳۸۹۵۱۵۹۹۳

www.noshenakht.com

info@noshenakht.com

فهرست مطالب

مقدمه ۱۳

فصل اول: احمد غزالی

بخش اول - زندگی و آثار احمد غزالی	۲۵
۱-۲ - زندگی	۲۵
۱-۱-۲ - تولد - دوران کودکی	۲۵
۲-۱-۲ - دوران تحصیل - عزلت نشینی	۲۵
۳-۱-۲ - فقیه - عارف	۲۶
۴-۱-۲ - زندگی تبلیغی - روحانی	۲۶
۵-۱-۲ - مشهوریت و محبوبیت در تصوف	۲۷
۶-۱-۲ - تأثیرپذیری او از برادرش محمد غزالی	۲۷
۷-۱-۲ - مریدان و شاگردانش	۲۸
۸-۱-۲ - اقامت در قزوین و وفات او	۲۹
۲-۲ - آثار	۳۰
۱-۲-۲ - تأثیرپذیری او از قرآن در آثارش	۳۰
۲-۲-۲ - رساله الطیور	۳۱
۳-۲-۲ - سوانح	۳۲
۴-۲-۲ - روش او در سوانح	۳۲
۵-۲-۲ - آثار عربی	۳۳
۶-۲-۲ - مجالس	۳۴
بخش دوم - مبانی زمینه‌های پیدایش رابطه‌ی انسان و خدا	۳۴
۳-۲ - مبانی خداشناختی	۳۵
۱-۳-۲ - شناخت خدا از دیدگاه احمد غزالی	۳۵
۴-۲ - مبانی انسان‌شناختی	۳۸
۱-۴-۲ - انسان از دیدگاه احمد غزالی	۳۸
۲-۴-۲ - راز آفرینش انسان	۳۹
۴-۴-۲ - جایگاه انسان	۴۰
۵-۴-۲ - صفات انسان	۴۱
۶-۴-۲ - اراده‌ی انسان	۴۲
۷-۴-۲ - انواع انسان	۴۳

۴۳	بخش سوم - راه‌ها و عوامل تحقق رابطه‌ی انسان با خدا.....
۴۳	۲-۵- مبانی راه دستیابی به قرب الهی.....
۴۴	۲-۶- راه توحید، راه همگانی.....
۴۴	۲-۶-۱- کلمه‌ی توحید.....
۴۵	۲-۶-۲- ابلیس در اسلام.....
۴۶	۲-۶-۳- ابلیس در عرفان اسلامی.....
۴۷	۲-۶-۴- تأثیر او از استاد در باب تقدیس ابلیس.....
۴۷	۲-۶-۵- شیطان از دیدگاه غزالی.....
۴۷	۲-۶-۶- ابلیس راه شناخت توحید.....
۴۸	۲-۶-۷- تقدیس ابلیس.....
۴۸	۲-۶-۸- نقد ابلیس.....
۵۰	۲-۷- راه معرفت.....
۵۰	۲-۷-۱- فنا لازمه‌ی معرفت.....
۵۱	۲-۸- راه جلال.....
۵۲	۲-۸-۱- کشف راه جلال: به اذن و اراده‌ی خداوند.....
۵۲	۲-۸-۲- حضور در حق لازمه‌ی راه جلال.....
۵۳	۲-۹- راه جمال.....
۵۴	۲-۱۰- راه الوهیت.....
۵۴	۲-۱۱- راه مشاهده.....
۵۵	۲-۱۲- اعمال واجب و مستحب دینی.....
۵۵	۲-۱۲-۱- نماز.....
۵۶	۲-۱۲-۲- حضور قلب در نماز.....
۵۶	۲-۱۲-۳- تلاوت قرآن.....
۵۷	۲-۱۲-۴- روزه.....
۵۷	۲-۱۲-۵- حج.....
۵۸	۲-۱۲-۶- زکات و آثار آن.....
۵۹	۲-۱۲-۷- ذکر و جایگاه آن در عرفان اسلامی.....
۶۰	۲-۱۳- توبه، جایگاه توبه در عرفان اسلامی.....
۶۱	۲-۱۴- سماع و جایگاه آن در تصوف.....
۶۲	۲-۱۴-۱- حقیقت سماع در تصوف.....
۶۳	۲-۱۴-۲- معنی لغوی سماع.....

مقدمه

رابطه در لغت به معنای، علاقه، پیوند می باشد؛ علاقه‌ی بین دو تن یا دو چیز، آن چه که دو تن یا دو چیز را بهم پیوستگی و ارتباط بدهد.

همه‌ی ادیان، به هر راه و بیانی که باشند، بر این که انسان قائم به ذات خود نیست و نمی تواند باشد، متفقند. زندگی او به نحو اساسی به قوای موجود در طبیعت و اجتماع خارج از ذات او، پیوسته و بلکه وابسته به آن است. انسان به طور مبهم یا روشن، می داند که قوه‌ی مرکزی مستقلی که بتواند، جدا از این جهان، قائم به نفس خود باشد، نیست.

این ادراک در مشاعر ابتدایی به صورت اعتقاد به وابستگی به قوا و نیروهای موجود در محیط مجاور اجتماعی و طبیعی آغاز شده و در ادیان برتر، به صورت اعتقاد به علت اولای اشیا و اعتقاد به موجود انسانی یا غیر انسانی که آفریننده‌ی عالم و اصل حاضر و قاعده‌ی کلی؛ انسان را به قوه یا قوای عامل طبیعت و اجتماع از نزدیک مربوط می دانند و این هر دو را هم چون گردونه‌های قدرت و یا حامل آن می انگارند.

اگرچه اعتقاد به خدا در ادیان برتر موجب می شود که مردم خود را در این جهان هم چون مسافری غریب پندارند و مسکن واقعی خود را در آسمان بدانند، اما این اعتقاد، به طور کلی و نوعی، در همه‌ی ادیان، عمومیت ندارد؛ در حقیقت، چنین اعتقادی ایمانی است که در وضعی خاص ایجاد شده است. روش کلی بر این است که رابطه‌ی میان انسان و جهان او، رابطه‌ی ذاتی و حیاتی است نه عرضی و خارجی. اگر گاهی چهره‌ی ظاهری طبیعت غیر قابل اعتماد نشان داده شده، اما درجه‌ی عالی تر واقعیت به امری ژرف تر در درون طبیعت نسبت داده شده است.

رابطه‌ی انسان با هر موجودی و هر کسی بر اساس درک و آگاهی او نسبت به آن موجود است و اگر نسبت به موجودی درکی نداشته باشد، هیچگاه مایل به آن نخواهد شد و از او دوری خواهد گزید. در صورتی که اگر میل فطری برای رسیدن به مطلوبی و یا فرار کردن، ارتباط با موجودی - اعتباری یا حقیقی - در انسان باشد ولی فاقد علم فعلی به آن میل و آن موجود باشد، آن میل در حد استعداد باقی مانده و ارتباط آن موجود هرگز برقرار نخواهد شد.